

Hereus del món clàssic

Una desena de noms de la Catalunya central, en un llibre sobre estudiosos de l'univers grecollatí

L'editorial Auriga publica *La nissaga catalana del món clàssic*, un recull de 165 personalitats intel·lectuals de la història de Catalunya que van mostrar interès per l'herència cultural de les civilitzacions ibera, grega i romana. Figures de les comarques centrals com Manuel Riu, Miquel Cura, Bonaventura Ubach, Joan Bellès, Antoni Piqué i Joan Serra Vilaró en són part

Toni Mata i Riu
MANRESA

De Francesc Marès se'n saben poques coses. Potser va néixer a Llivia o potser a Meranges, en algun moment indeterminat al començament del segle XVII, però amb tota seguretat va ser fill de la Cerdanya. També és incert el seu final: se situa la seva mort al darrer quart d'aquella mateixa centúria, probablement a Barcelona, sense que es pugui concretar més. No sembla que un personatge de biografia tan imprecisa mereixi gaires línies en una antologia, però el retrat d'aquest prevere i professor de la Universitat de Barcelona figura entre els 165 noms del llibre *La nissaga catalana del món clàssic*, un exhaustiu repàs de les personalitats intel·lectuals del país que van ocupar-se de la cultura ibera, grega i llatina i van assimilar el seu llegat com a element cabdal en la construcció de la identitat cultural catalana.

El trajecte s'inicia a partir de Sunifred Llobet, un penedesenc d'Olerdola nascut a la vora de l'any 950. La seva empremta en la història de la cultura europea es deixa sentir pel seu treball com un dels primers grans traductors que va conèixer el continent, responsable de traslladar al llatí, la llengua predominant al segle X, volums àrabs sobre astronomia. Mil anys més tard va néixer Xavier Dupré (1956-2006), reconeguda figura del camp de l'arqueologia clàssica. Entre ambdós personatges, el llibre coordinat per la filòloga Montserrat Tudela i l'arqueòleg Pere Izquierdo incorpora més d'un centenar i mig de ressenyes biogràfiques que inclouen una desena de figures de la Catalunya central.

El pes de l'Abat Oliba en la història de Catalunya és inqüestio-

El pare Bonaventura Ubach

L'arqueòleg Manuel Riu

La revista Auriga, dedicada a l'estudi del món clàssic, és l'editora d'un volum que es pot adquirir al web auriga.cat

nable, i no és sobrer remarcar els vincles amb el que al segle XI era la Catalunya vella. El bisbe va ser comte de Berga i va participar decisivament en el redreçament de Manresa (1020) i Cardona (1040) i en la fundació del monestir de Montserrat (1023-1025).

Un personatge desconegut per la gran majoria de manresans és Fidel Fita (1835-1918), un fill d'Arenys de Mar que als 15 anys va ingressar a la Companyia de Jesús i es va relacionar en diversos moments de la seva vida amb la capital del Bages. Fita va passar per Manresa els mesos previs a l'abolició de l'orde decretada el 1868, i hi va tornar el 1874 per realitzar exercicis espirituals i pronunciar els seus darrers vots religiosos. Encara trobem un altre rastre manresà de Fita en la publicació del llibre *La Santa Cueva de Manresa. Reseña histórica*, l'any 1872 a càrrec de la Impremta de Roca. Tal com indica el professor Hug Palou en la seva semblança, Fita va ser declarat fill adoptiu de Manresa, una més de les nombroses distin-

LA NISSAGA CATALANA DEL MÓN CLÀSSIC

EL LLIBRE

LA NISSAGA CATALANA DEL MÓN CLÀSSIC

CURADORS
► Montserrat Tudela i Pere Izquierdo (128 autors)

AURIGA. 552 PÀGINES

cions de què es va fer mereixedor al llarg de la seva vida.

Ja inserits de ple en el segle XX trobem la resta d'estudiosos de la Catalunya central biografats en el llibre. Del pare Bonaventura Ubach (1879-1960) se n'ha parlat a bastament en els darrers temps arran del cinquantenari de la seva mort: essent monjo de Montserrat, va viatjar durant les tres primeres dècades del segle XX pels territoris de les cultures bíbliques a la recerca d'objectes arqueològics amb els quals bastir l'espai dedicat al llibre sagrat del cristianisme que actualment forma part del museu de la comunitat benedictina.

Un altre home d'església que va dedicar la seva vida a l'estudi va ser Joan Serra Vilaró (1879-1969), cardoní intensament vinculat a Solsona en tant que director del Museu Diocesà, a més d'arxivista de l'antiga Col·legiata de Sant Vicenç de Cardona, de Bagà i la Pobla de

Lillet. Una personalitat de primer ordre que el 1925, a petició del cardenal Vidal i Barraquer, va deixar la tranquil·litat del Solsonès per una Tarragona poc acostumada a l'enrenou arqueològic a fi de treballar en les restes romanes i paleocristianes de l'antiga Tarraco.

El periodista i escriptor Francesc Pujols (1882-1962) i l'arqueòleg Josep Colominas (1883-1958) són les dues personalitats amb lligams martorellencs presents en el llibre. Del primer, reivindicat amb escreix els darrers anys, en destaca el gust pel pensament filosòfic, afició que va cultivar des del seu retir a la Torre de les Hores de la vila del Baix Llobregat Nord. Colominas, per la seva banda, va treballar com a recollidor de geologia al Museu de Martorell entre 1910 i 1911.

Una altra figura rellevant és la de Ramon Roca-Puig (1906-2001), que va llegar una destacada col·lecció de papirs a l'abadia de Montserrat que actualment estudia l'experta Sofia Torallas. Així mateix, el volum també fa esment de la trajectòria de Llogari Sala (1919-1980), nascut a la Sala de Sant Llogari (Castellterçol-Granera), que va contribuir poderosament a la recuperació arqueològica i històrica de la vila termal de Caldes de Montbui (Vallès Oriental).

Els quatre darrers noms de les comarques centrals esmentats en el llibre corresponen a especialistes bagencs morts en els darrers vint-i-cinc anys, quatre figures de la talla de Manuel Riu (1929-2011), Antoni Piqué (1932-1989), Joan Bellès (1942-2006) i Miquel Cura (1946-2002). El primer, nascut a Manresa i molt vinculat al Berguedà i el Solsonès, va sobresortir com un pioner en l'ús de la pràctica arqueològica com a eina d'investigació de la història medieval del país. Piqué, fill de Mura, és un autor reconegut en l'estudi i la traducció de la filosofia grega.

La ressenya del manresà Joan Bellès que signa Ramon Torné cita unes paraules del difunt filòsof i filòleg que va manifestar en una entrevista publicada al suplement *Idees* de Regió7 de febrer del 1999. Un apunt que li serveix per glossar el recorregut professional d'un expert en la història del cristianisme i de l'alta edat mitjana. La darrera de les biografies referenciades al llibre, pel que fa a la Catalunya central, té el manresà Miquel Cura com a protagonista. De la seva dilatada trajectòria en destaquen els treballs al poblat ibèric del Cogulló (Sallent).

CINEMA CRÍTICA

UNA ALTRA APOCALIPSI SENSE INTERÈS

Jordi Bordas

TRANSFORMERS 3

► **Direcció:** Michael Bay. **Intèrprets:** Shia LeBeouf (Sam Witwicky), Rosie Huntington-Whiteley (Carly), Tyrese Gibson (sergent major Epps), Frances McDormand (Charlotte), John Malkovich (Bruce Brazos), Patrick Dempsey (Dylan) i Josh Duhamel (tinent coronel William Lennox). **Manresa i Abdera.**

Michael Bay, la quinta essència del Hollywood actual, ha esdevingut el rei inqüestionable del cinema crispetaire. *Dos policíes rebel·les*, *Armageddon* i *Pearl Harbor* són alguns dels llargmetratges signats per un professional que mai no ha aspirat ni a guanyar un Oscar ni a ocupar un lloc preferent a les enciclopèdies cinèfiles.

Fa quatre anys va rodar *Transformers*, una franquícia impulsada pel poderós Steven Spielberg. Després d'una seqüela literalment horripilant –el mateix Bay n'abjura–, ara ens arriba la pel·lícula que teòricament –la taquilla tindrà, com sempre, l'última paraula– tanca una trilogia. *Transformers: el lado oscuro de la Luna*, que adopta el 3D –un recurs expressiu gairebé imprescindible en les grans produccions americanes–, ens presenta un nou capítol de la guerra aferrissada entre Autobots i Decepticones que compromet el futur del nostre planeta.

«El film presenta tots els ingredients d'un cinema genuïnament estiuenc que cerca la complicitat del públic amb escassa inversió creativa»

El film ens proporciona la versió més lúdica i sorollosa d'un subgènere –la ciència-ficció apocalíptica– que esta fent forrolla a la darrera dècada. La concepció visual de Bay s'aferma en una planificació més aclaparadora que brillant, i depèn d'una fórmula espectacular i adrenalínica, massa sovintejada en els últims temps, que a hores d'ara ni ens sorprèn ni ens impacta.

Transformers 3 presenta, doncs, tots els ingredients d'un cinema genuïnament estiuenc, que cerca la complicitat de l'espectador amb la mínima inversió creativa. Una altra joguina gegantina fabricada pel tàndem que formen Steven Spielberg i Michael Bay amb l'única intenció d'assegurar uns bons dividendes. En el repartiment hi sobresurt la participació, en papers secundaris, d'intèrprets esplèndids de la talla de Frances McDormand i John Turturro, que no associem amb el cinema de *grand guignol* que defensa el nou títol de l'artífex de *La Roca*.

El ballarí i coreògraf francès Roland Petit mor als 87 anys

► **UN DELS GRANS NOMS DE LA DANSA** va morir ahir, diumenge, a Ginebra a l'edat de 87 anys. En un comunicat públic emes per l'Òpera de París –informada del fet per la seva esposa, Zizi Jeanmaire, i la seva filla, Valentine, sense més detalls–, es recordava el ballarí i coreògraf francès Roland Petit com «un dels artistes més importants de la dansa del segle XX». Petit va néixer a Villemomble (França) el 13 de gener del 1924, i va estudiar a l'Escola de Ballet de l'Òpera de París, on va debutar als 16 anys. Als 20 va deixar la companyia i va dirigir el Ballet dels Camps Elisis, posteriorment anomenat Ballets de París. La seva trajectòria va estar farcida d'èxits fins que el 1997 es va acomiadar al Ballet Nacional de Marsella, que havia fundat el 1972. Petit va ser autor de més d'un centenar d'obres i va treballar amb artistes com Picasso, Simenon, Welles, Nureiev, Fontayne i

Presentada 'La nissaga catalana del món clàssic'

► Ahir l'Institut d'Estudis Catalans va acollir la presentació de *La nissaga catalana del món clàssic*, obra que aprofundeix en les arrels de la cultura catalana a través de 165 personatges vinculats al món clàssic, de la filologia a l'arqueologia, l'arxivística o la filosofia. L'obra, coordinada per Montserrat Tudela i Pere Izquierdo i editada per la revista *Auriga*, conté articles de cent experts. / Redacció

Osonencs i ripollesos, a 'La nissaga catalana del món clàssic'

Vic/Ripoll

EL 9 NOU

L'abat Oliba, Josep Gudiol, Eduard Junyent, Josep Alsina o Maria Àngels Anglada són alguns dels personatges directament lligats a Osona i el Ripollès que han estat inclosos en el llibre *La nissaga catalana del món clàssic*, que acaba de publicar la revista *Auriga*, i que es presentarà dilluns que ve a la seu de l'Institut d'Estudis Catalans, a Barcelona.

Montserrat Tudela i Pere Izquierdo han coordinat, durant tres anys, l'elaboració d'aquesta obra monumental on més d'un centenar d'autors han descrit 165 personatges de les lletres i el pensament català que al llarg dels segles han dedicat l'atenció al món clàssic, en el sentit ampli, incloent-hi la filologia, l'arqueologia, la història, l'arxivística, la filosofia, el pensament polític o la sociologia, arreu de les terres de parla catalana.

Aquesta obra col·lectiva, de 548 pàgines, compta amb la col·laboració de diferents estudiosos, alguns d'elles osonencs i ripollesos com Antoni Pladevall (que ha glossat la figura de Francesc d'Eiximenis), Miquel Sitjar (Joanot Martorell) o Miquel dels Sants Gros (Josep Gudiol).

Del total de 165 personatges, 7 estan vinculats a Osona i el Ripollès. Es tracta de l'abat Oliba (971-1046), l'ebisbe de Vic Joan Baptista de Cardona (1511-1589), Josep Gudiol (1872-1931), Eduard Junyent (1901-1978), Josep Alsina (1926-1993), Maria Àngels Anglada (1930-1999) i Alexis Eudald Solà (1946-2001).

Un libro recuerda el interés de Bartra por el clasicismo

Es el único terrassense entre los 165 personajes reseñados

J. M.

"La nissaga catalana del món clàssic" es el título del libro coordinado por Montserrat Tudela y Pere Izquierdo que recuerda a 165 personajes de las letras y la cultura catalanas que, a lo largo de los siglos, se han interesado por algún aspecto del mundo clásico. El poeta Agustí Bartra i Lleonart (Barcelona, 1908-Terrassa, 1982) es el único terrassense entre los autores seleccionados.

Tudela e Izquierdo han coordinado durante tres años la elaboración de esta monumental obra colectiva, que se ha traducido en un volumen de 548 páginas editado por la revista *Auriga* que ya está a la venta. El libro se presentará el próximo 4 de julio, a las siete de la tarde,

en la sede del Institut d'Estudis Catalans (IEC), en el número 47 de la barcelonesa calle del Carme.

"La nissaga catalana del món clàssic" descubre y rinde homenaje a una corriente de pensamiento que ha nutrido el desarrollo de la cultura catalana. Para ello, se centra en esos 165 personajes que se interesaron por el mundo clásico en el sentido amplio, incluyendo la filología, la arqueología, la historia, la archivística, la filosofía, el pensamiento político o la sociología.

El abad Oliba, Pere Bosch Gimpera, Joanot Martorell, Jacint Verdaguer, Joan Maragall, Josep Puig i Cadafalch, Carles Riba, Joan Triadú, Miquel Batllori, Ramon Llull o Maria Mercè Marçal forman parte de

esa heterogénea relación de personajes de todas las épocas que se interesaron por el mundo clásico. El volumen incluye el texto "Els catalans i el món clàssic", de Salvador Giner, y una introducción de los coordinadores de la obra.

"ODISSEU"

En el caso de Agustí Bartra, se subraya que es autor de dos textos en los que la temática y la inspiración clásicas resultan esenciales: "Odisseu" (cuya primera versión data de 1953) y "Ecce homo" (1968). En concreto, de "Odisseu" se dice que es una obra muy ambiciosa y difícil de clasificar en un género concreto que se articula alrededor del relato del regreso de Ulises.

El primer episodio evoca a

El poeta Agustí Bartra i Lleonart, que estableció su residencia en Terrassa en 1970. ARCHIVO

quienes le esperan, en especial Telémaco, apenas un adolescente que busca su propio camino.

Episodios sucesivos van evocando, con grandes elipsis, las aventuras de Ulises, o bien "le-

vantan una poesía suntuosa a partir de los episodios odiseicos", llena de "imágenes fulgurantes, con la ambición de oda, tan típica de Bartra". La obra se aleja de los estereotipos clasicistas.

El texto recuerda que el propio Bartra señaló que lo más difícil había sido "evitar a ultranza todo arqueologismo literario griego, reduciendo las figuras de Homero a su esquema más simple".

POET'S CORNER

D. SAM ABRAMS

Un llibre meteorit

De tard en tard cauen del cel llibres completament inesperats, que marquen clarament un abans i un després, que canvien l'ordre de les coses en el sistema literari del país. Aquest tipus de llibre és el que he batejat com a llibres *meteorits*. I precisament ara un acaba de penetrar l'atmosfera per impactar contra la superfície de la literatura catalana.

Em refereixo al darrer número de la revista *Auriga* que és un nodrit volum col·lectiu de 551 planes, publicat sota el títol suggeridor de *La nissaga catalana del món clàssic*. El títol de l'obra, en mans dels dos curadors, Montserrat Tudela i Pere Izquierdo, té dos significats complementaris que apunten en la direcció de la filiació de Catalunya al llegat grecoromà, per una banda, i el llinatge de les personalitats que han construït la tradició d'aquesta forta vinculació.

Els responsables de l'edició ho deixen ben clar a la dedicatòria inicial: "Als que ens han precedit i ens

han configurat com a poble", i al final del text introductor: "La preservació, valoració i divulgació del saber clàssic, com a part de la identitat del nostre país, és l'objecte d'aquest llibre". És un llibre que sintetitza constantment passat i present de cara a l'articulació d'una tradició sòlida per projectar cap al futur.

Aquest propòsit general es tradueix en 165 semblances de personalitats que vertebrèn la tradició catalana del món clàssic que dibuixa un arc cronològic que va del segle X al segle XX, de Sunifred Llobet i l'Abat Oliba a Maria-Mercè Marçal i Xavier Dupré. A més, hi surten tots els diferents aspectes de la transmissió de la cultura clàssica: la traducció, la filologia, l'ensenyament, l'arxivística, l'erudició, l'arqueologia, la museografia, el pensament, la creació literària...

També cal dir que el llibre està plantejat des de la pluralitat de punts de vista, de manera que hi conviuen una gran diversitat de figures de ta-

E

El llibre d'*'Auriga'* està plantejat des de la pluralitat i la diversitat de punts de vista

rannà diferent, des de Ramon Sibiuda a Jordi Rubió i Balaguer o des de Bernat Metge a Agustí Bartra. I es reivindiquen molts personatges relegats a l'oblit com Pere Coromines i Eduard Valentí Fiol.

Les semblances també han estat escrites per una gran diversitat d'autors i autores, entre els quals destaquen especialistes de primera magnitud com Carles Miralles, Jaume Pòrtulas, Mariàngela Vilallonga, Montserrat Comas i Jordi Malé. Els textos abracen un ventall que va des del perfil biobibliogràfic tradicional al text més personal i assagístic. I com a guinda final cal dir que el llibre recorre tot el territori de la comunitat lingüística i aporta una infinitud de dades suplementàries que serveixen per anar construint una història cultural d'aquest país.

Una iniciativa ambiciosa i encertada, que omple una llacuna important i serveix de model per altres aventures en el difícil però necessari art de produir visions de conjunt. *

La revista *Auriga* ha publicat un llibre col·lectiu de més de 500 pàgines titulat *La nissaga catalana del món clàssic*. Es tracta d'un recull d'assajos i semblances. Una iniciativa ambiciosa i encertada, que omple una llacuna important i serveix de model per altres aventures en el difícil però necessari art de produir visions de conjunt

EL TRASTER

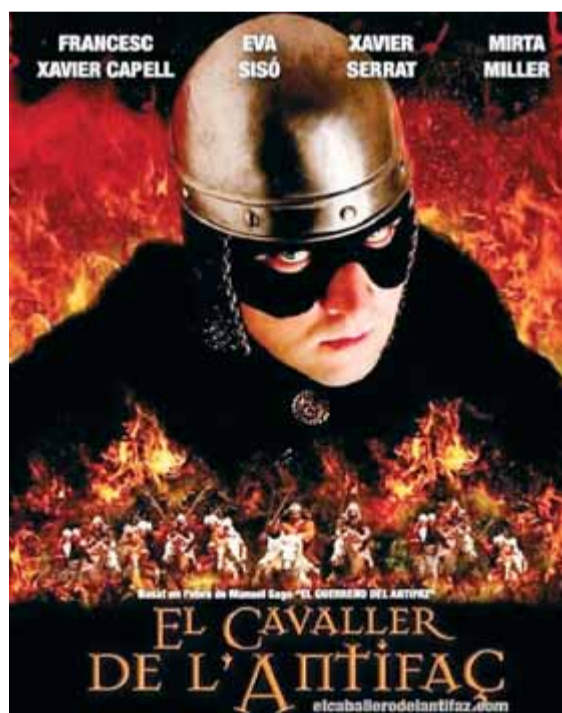
JAUME VIDAL

Sèrie B

A Catalunya, als anys 60 i 70, es van produir un bon grapat de pel·lícules de sèrie B de gènere. Als decorats de poblat de l'Oest d'Esplugues City, que es trobava prop de la sortida de Barcelona per la Diagonal, hi va haver centenars de dramàtics duels i tirotejos entre el xèrif i els atracadors de bancs. L'última pel·lícula que s'hi va rodar va ser *Le llamaban Calamidad*, el 1973. Aquesta sèrie B de producció autòctona (res a veure amb les pel·lícules de Sergio Leone filmades al desert de Tabernas, a Almeria) tenia sentit i negoci. Omplia les programacions dobles dels cinemes de reestrena on suposadament una de les dues pel·lícules era *la bona*. Normalment, *la bona* havia passat dos anys abans pels circuits d'estrena. Les pel·lícules de sèrie B, tot i que es quedaven ben lluny dels models que intentaven imitar, tenien un cert encant. De fet, i parlant d'un àmbit més global, molts films de sèrie B han esdevingut obres de culte, bé per la seva singularitat, bé perquè amb pocs recursos hi ha cineastes

que treuen rèdit a bones idees o bé per ser un film tan B que esdevé un esperpent de sèrie Z.

La sèrie B, actualment, té un caràcter ben diferent del d'abans. De fet, les pel·lícules de baix pressupost responen ara a la idea de cinema independent o, en casos aïllats, a experiments de cinema de terror. Els videoclubs i la televisió han estat des dels 80 els canals on s'ha mantingut la sèrie B. Hi ha, però, qui no es fa enrere a l'hora de somiar una superproducció, encara que sigui amb mitjans limitats. Aquest és el cas del cineasta Francesc Xavier Capell, que ha dirigit i produït una adaptació d'un dels personatges de còmic espanyol de postguerra més populars: El Guerrero del Antifaz. Tot i que els resultats són més aviat decebedors, *El Cavaller de l'Antifaz* és una obra plena de bones intencions. Remarca el caràcter cava-

Caràtula del film de Francesc Xavier Capell

lles del personatge i li treu la imatge exclusiva de *matamoros* intensificada per les circumstàncies polítiques dels temps franquistes en què va néixer el personatge. L'adaptació cinematogràfica de l'heroi de la Reconquesta creat per Manuel Gago, ni mirada amb els ulls entranyables de la sèrie B té prou força, no ja per competir amb una adaptació americana dels còmics de la Marvel, sinó amb les sèries televisives catalanes i estatals que actualitzen l'èpica històrica. La pel·lícula està més a prop de la teatralització de mites medievals que es fa a molts pobles de Catalunya, i de l'escenificació dels mercats medievals que també sovint se celebren a tot el territori, que d'una producció que pugui revifar la mitologia del còmic autòcton. És una llàstima que no s'aposti per un tipus de cinema popular que amb bon finançament trobaria espai comercial. Bon paper el de Xavier Serrat interpretant un cabdill àrab. Es pot veure en versió catalana al cinema Maldà de Barcelona. *